

Az idősek biblioterápiájáról

E sorok írója az idősek biblioterápiájával 1976-ban kezdett foglalkozni a Budapest Fővárosi Visegrádi Kórházban. 16 000(!) kötettel rendelkezett az intézet. Az utóbbi 10 évben a Budapest Fővárosi Erzsébet Kórház II. Krónikus Belgyógyászati és Geriatriai Osztályán dolgozom. A művészetterápia keretében biblio- és zeneterápiát alkalmazunk.

A biblioterápiás tapasztalatok immár több mint 20 esztendősek, ezeket ismeretem a következőkben.

Sütő Andrással, az egyetemes magyar irodalom óriásával 55. születésnapja alkalmából riportot készített és sugárzott a Magyar Televízió. Az első kérdés így hangzott: „Miért ír?” Az író néhány másodpercig gondolkozott, majd – hozzá méltóan – a világ legszebb, legragyogóbb választát adta: „A visszhangért”.

A biblioterápia lényege, módszertana, ars poeticája: gyógyítani a könyvek visszhangjával. Megkeresni és megtalálni a betegben: művet, egészet, részletet – mindazt, ami lelkéhez ragadt, ami üdítő varázserővel segíti a testi-lelki fájdalmak leküzdésében.

A módszer

Mindig sikerült találnunk olyan helyiséget, ahol 6-8 beteggel leülhettünk, aféle szabálytalan kört alkotva, kb. 3-4 hetenként, mintegy 30-35 percre. Azokat a betegeket kértük, akiket a vizitek során szinte mindig könyvolvasás közben találtuk. Megemléttük: könyvekről fogunk beszélgetni, fáradjanak el, hozzák magukkal olvasmányaikat. (Csak járóképes, illetve toloszékkel közlekedő betegeket vonhatunk be, fekvőbetegek mobilizálására, sajnos, nincs lehetőségünk.)

A találkozás elején mindig elmondjuk, hogy mik a terveink, hogyan képzeljük a programot. Megkérjük a jelenlévőket, mutassák meg a magukkal hozott könyv(ek)et, mondjanak valamit: örömmel olvassák-e vagy időtöltés, unaloműzés érdekében. Szót ejtünk az íróról, koráról, műveiről. Tudakoljuk, olvasott-e a szerzőtől más alkotásokat is. Érdeklődünk otthoni, családi könyvtáráról. Természetesen részünkről csupán egy-egy katalógizáló kérdés hangzik el, a csoport tagjai alakítják az eseményeket. Adott helyzetben „Házi feladat”-ot adunk: hozzátartozóikkal, látogatóikkal valamely konkrét szerző művét hozzassák be, majd arról beszélgetünk. (Itt említtem meg, hogy ún. hosszú ápolási részlegünk is van, több éves ápolási idővel, tehát longitudinális biblioterápiára nyílik lehetőségünk.)

Tapasztalatok

Tudjuk, nem helyes a prejudikáció, de már kezdetben úgy gondoltuk: a romantika szerzői a kedveltebbek (ugyanaz érvényes a zenére, a képzőművészetre

is). Betegeink elsősorban Jókai Mór, Victor Hugo, Eötvös Károly, Alexander Dumas, továbbá Mikszáth Kálmán, Móricz Zsigmond, Tömörkény István, Kosztolányi Dezső, Móra Ferenc műveit olvasták, érdekes módon elsősorban regényeket (talán azért, mert azok a híresebbek és inkább kitöltik a kórházi ágyon töltött hosszú időt), kevésbé novellákat, tanulmányokat. Többen Lev Tolsztoj, Németh László (főleg történelmi drámák), Sütő András (családi témájú írások), Jaroslav Hašek (Švejk) mellett „vokoltak”.

A biblioterápiás foglalkozások során nagy érdeklődést váltott ki, amikor szóba került: az író „alapfoglalkozása” orvos vagy gyógyszerész. Többször beszélgettünk arról, hogy orvos volt például Németh László, Anton Pavlovics Csehov, Friedrich Schiller, Somerset Maugham, Louis Aragon; gyógyszerész Tömörkény István, Henrik Ibsen, Csontváry-Kosztka Tivadar, Rippl-Rónai József. Az egyik ilyen alkalommal két beteg is szóba hozta Albert Schweitzert. (Akkor, 1990-ben olvastak híradásokat a magyarországi Albert Schweitzer Nemzetközi Kongresszusról, amelyet a humanista géniusz halálának 25. évfordulója alkalmából Budapesten rendeztünk, és amelyen „a nagy fehér doktor” leánya, Rhena Schweitzer-Miller is részt vett.) Albert Schweitzernek több könyvét is olvasták betegeink. De nem feledkeztek meg a világhírű Axel Munthe, a megvakult, Anacapriban élt svéd orvos írásairól sem.

Betegeink olvasmányaik egyöntetűen jó, kellemes, kedves, örömet okozó hatásáról számoltak be. Elmondták, mennyit izgultak egy-egy hős sorsáért, mennyire örültek valamely szereplő sikerének, boldogságának, vagy – máskor – éppen aggódtak. Állapotukról, kedvüktől függően rövidebb-hosszabb időn át olvastak kórteremben, folyosón, előcsarnokban, kertben vagy parkban. Érdeklődünk a betegársak hozzáállásáról is. Elmesélték, hogy izgalmas részek esetén mérgesek lettek, ha a másik beteg éppen hozzájuk szólt. „Leteremtettük”, mondták néhányan: mások pedig inkább kimentek a kórteremből.

Többen a beszélgetés fonalába illesztették korábbi filmélményeiket: melyik regény filmváltozatát látták. Szinte mindegyikük úgy vélekedett, hogy „a film jobb volt”, de többségük hozzátette: „azért általában nem hasonlítottak a könyvre”. Elgondolkoztatóak a megjegyzések. Talán arról van szó, hogy az emberek inkább vizuálisak, a filmen a cselekvés pergése jobban leköti a nézőt.

Biblioterápiás tevékenységünk évtizedei során mindössze egyetlen beteg volt, aki Krúdy Gyula művet olvasott. Két beteg jelent meg Jules Verne könyvvel. Miért? „Nosztalgizunk, boldog gyermekkorunkra emlékszünk” – válaszolták.

Az egyik munkatársunk rendszeresen szervezett kirándulást szanatóriumi betegeinknek. A csoportok tagjait többször kérdeztük: hová utaznának legszívesebben? Sok választ kaptunk, a többségé: Eger. Miért? „A szép regény miatt”, „A csillagokért” stb. Vagyis: Gárdonyi Géza jutott eszükbe, minden idők egyik irodalmi remeke: az Egri csillagok. E műről sokat beszélünk hozzákapcsolva a haza, a nemzet sorsát. Szomorú viszont, hogy más Gárdonyi Géza-művet egy betegünk sem olvasott. Végre, az utóbbi években ismét zöld utat kapott Magyarországon a világirodalom egyik legnagyobb – és magyar! – zsenije, Molnár Ferenc. Betegeink kezében megjelentek az új kiadások, szóba került Liliom és Juliska (a színpadi előadások révén Csontos Gyula és Varsányi Irén, és persze Jávor Pál) és az egyik legszeretettelőbb gyermekregény a valaha is írottak közül, „A Pál utcai fiúk”.

Javaslatok

Évszázadok óta az emberiség kincse a könyv. Többször kezdeményezték az elmúlt évtizedekben a betegkönyvtárakat, kórházi és osztályos szinten egyaránt. A biblioterápia – főleg az idült megbetegedés miatt hosszú intézeti tartózkodásra kényszerült betegek esetén – hasznos kiegészítő terápiás forma. Ilyen helyszíneken, idősök osztályain pedig különösen fontos a biblioterápia alkalmazása, minél több könyv biztosítása.

A gyógyító munkacsoportokban fontos szerep jut a művészetterapeutának, hiszen például a zene és a könyv alapvető szerepet játszik életünkben, gyógyulásunkban. Jó volna, ha a helyi közkönyvtárak és az egészségügyi intézmények kapcsolatba lépnének, hogy áramoljanak a könyvek. Az érdeklődő könyvtárosok és egészségügyi dolgozók – akár együtt – vezethetnék a terápiás foglalkozásokat.

Időszerű a biblioterapeuták képzésének és továbbképzésének bővítése is.

Ahol lehetőség kínálkozik, bizony igen sokat jelentenének az irodalmi kirándulások: egy-egy emlékhely felkeresése, megállás a múzeumban, egy szobor vagy emléktábla előtt, és beszélgetés a költőről, íróról, műről, szereplőkről, a társadalmi kor- és kórképről.

Dr. Vértes László

Új magyar kiadású Internet folyóirat

Az olvasás és az informatika kapcsolatának szakirodalmában az „Írás tegnap és holnap” az első elektronikus folyóirat Magyarországon. A Nemzeti Kulturális Alap és a Soros Alapítvány támogatása tette lehetővé a Magyar Bibliológiai Munkacsoportnak (Az MTA I. Osztálya Művelődéstörténeti Bizottsága mellett működik) a folyóirat kiadását. Évi 4 számra tervezett a megjelenése, ennek feltételei 1997-re biztosítottak. A 2. számtól kezdve nemzetközi és többnyelvű lesz.

A folyóirat hálózati címe: <http://www.oszk.hu/kiadvány/írás>. A folyóirat előszavának, tartalomjegyzékének, „impreszumának” printoutja ad – franciául és angolul is – részletesebb tájékoztatást.

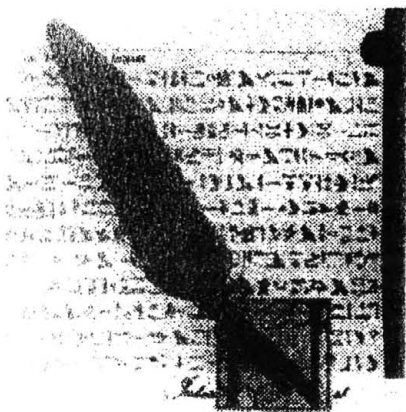
Várjuk észrevételeiket, közreműködésüket.

R. Gy.

*

English

Français

Írás tegnap és holnap *Internet folyóirat*

*1. évfolyam 1. szám
(1997. augusztus)*

- Előszó
- Tartalomjegyzék
- Szerkesztőségi adatok

Írás tegnap és holnap

Az új elektronikus folyóirat üdvözli olvasóit.

A szerkesztőbizottság tervei szerint a folyóirat a hagyományos írásformák és a digitális kultúra együttélésének és együttműködésének elméleti és gyakorlati bemutatására törekszik.

A folyóirat kiadása a *Nemzeti Kulturális Alap* és a *Soros Alapítvány* pénzügyi támogatásával és a Magyar Bibliológiai Társasággal (Párizs) együttműködésben történik.

Az első szám Köpeczi Béla professzor (az MTA tagja, volt művelődési miniszter) irányításával készült el. Ennek a számnak a szerkesztőbizottsága az ELTE, az *Országos Széchényi Könyvtár*, az MTA Nyelv- és Irodalomtudományok Osztálya mellett működő Bibliológiai Munkacsoport, valamint az Akadémiai Könyvtár *Pro Bibliotheca Alapítványának* munkatársaiból tevődik össze.*

Az érdeklődés mértékétől függően a folyóirat évente négy számban fog megjelenni. A későbbi időszakban a cikkek megjelentetése egy nemzetközi szerkesztőbizottság irányítása alatt történik, francia és angol nyelven, magyar nyelvű referátumokkal kiegészítve.

Az első szám áttekinti érdeklődési területünket, és ugyanakkor kérjük olvasóinkat, hogy közöljék velünk a kezdeményezésünkről alkotott véleményüket, továbbá *küldjenek nekünk cikkeket, tanulmányokat* is (a szerkesztőbizottság természetesen fenntartja magának a közlés jogát).

Reméljük, hogy kezdeményezésünk találkozik olvasóink érdeklődésével.

Ismét megragadjuk az alkalmat, hogy üdvözljük olvasóinkat, és várjuk javaslataikat és közleményeiket.

* A szám technikai szerkesztője *Bánkeszi Katalin* rendszermenedzser (*Országos Széchényi Könyvtár, Külföldi Folyóiratok Központi Katalógusa*).

Tartalomjegyzék

- Köpeczi Béla (az MTA tagja, egyetemi tanár):
Írás tegnap és holnap
- Lőrincz Judit (Országos Széchényi Könyvtár):
Könyv, olvasás, kulturális identitás
- Tószegi Zsuzsanna (Országos Széchényi Könyvtár):
Robinson esete a számítógéppel – avagy a multimédia és az olvasás
- Büky Béla (Miskolci Bölcsész Egyesület):
A magyarországi médiák nyelvi gondjai
- Havas Katalin (Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár):
A közművelődési könyvtár és az információrobbanás, avagy így érezheti magát a mezei nyúl az autópályán
- Sebestyén György (Eötvös Loránd Tudományegyetem):
A Gutenberg-galaxis és a digitális kultúra szintézise: az elektronikus-virtuális könyvtár
- Rózsa György (MTA Könyvtára, Pro Bibliotheca Alapítvány):
Gutenberg nem vonul nyugdíjba – a kulturális örökség és a digitális kultúra kapcsolatáról

SR LIB Integrált Könyvtári és Dokumentációs Rendszer
<http://SRLIB.DATE.HU>
Levelező lista: SRLIST@SRLIB.DATE.HU

Jelenleg a teljes rendszer, illetve egyes moduljai 42 könyvtárban működik.
Az SR LIB könyvtári és dokumentációs rendszer Foxpro adatbázis kezelő nyelvben készült.

Ez a negyedik generációs programozási nyelv széles lehetőséget kínál a Foxpro fejlett ablaktechnikája, korlátlan rekord rögzítése, a memo mezők használata, és előnyös indexelési technikája által.

A Foxpro lekérdező nyelve SQL nyelv. Ez a nyelv a kereső kérdések megfogalmazása terén igen sokrétű lehetőséget kínál a felhasználók számára. A programot használó könyvtár számára biztosítani tudja azt, hogy az előforduló adatbázis hibákat, vagy a sérült indexállományokat gyorsan és könnyen lehessen javítani.

A programrendszer modul szerkezetű. A teljes rendszer minden könyvtári tevékenységet támogat. Az egyes könyvtári munkafolyamatok gépesítését biztosító programok külön-külön is rendszerbe állíthatók.

A közös törzsek építésével egyidejűleg lehet az adatbevitelt kontrollálni, így az adatfeldolgozás közben elkövetett hibák lehetősége is csökken.

Az SR LIB legfontosabb törzsei:

cím, szerzői, kiadói, tárgyszó, média, olvasói, városok, ország, cutter, szakrendjel

A rendszer az alábbi modulokból épül fel:

1. Dokumentumok katalogizálása

A katalogizáló modul segítségével a könyvek, dokumentumok cím, szerzősége, kiadási és kötet adatait rögzíthetjük. Ezen rögzített adatokon kívül tetszőleges számú és elnevezésű leíró mezőben tárolhatók a dokumentumokhoz tartozó adatok. A dokumentumokhoz tárgyszavak rendelhetők, amelyek hierarchiába szervezhetők. A modul lehetőséget ad az analitikus feltárássra is. Leltári adatokat is rögzíthetünk: lelőhely, leltári szám, vonalkód, raktári jel stb. A program segítséget nyújt a címlírás elkészítéséhez, a fix mezőkben tárolt adatokból. Egy memo mezőben összeállítja a címlírás lehetséges részét, amely ezután tetszőlegesen javítható, kiegészíthető, majd nyomtatható.

A szerzők neveiből lexikai adatbázis építhető, amelyből rámutatással választva rendelhetjük a szerzőket a dokumentumhoz. A szerzői nevek normálhatók, a visszakereséskor érvényesíthetők a „Lásd még” utalók.

2. Dokumentumok felszerelése, kölcsönzése

A kölcsönző modul lehetőséget biztosít – a katalogizáló modulhoz hasonlóan – a dokumentumok formai feltárássára, legfontosabb adatainak rögzítésére, a kölcsönzés elkészítésére, az olvasó adatbázis felépítésére és a kölcsönzési tranzakciók lebonyolítására.

A kölcsönzés szabadon definiálható ellenőrzési pontokon végezhető, egyedi paraméterek megadásával.

Támogatott tevékenységek: beíratás, kölcsönzés, hosszabbítás, visszavétel, előjegyzés nyilvántartása, beiratkozási-, kölcsönzési-, késedelmi díjak számítása, felszólító levelek nyomtatása, statisztikák készítése. A tranzakciók – a kölcsönzés kivételével – egérrel is végezhetők, gépelés nélkül. Az olvasó és a dokumentum vonalkódját fényceruzával is beolvashatjuk, a program ellenőrzi az EAN-8 ill. EAN-13 szabványnak megfelelően.

3. Periodika modul

Ez a modul a folyóiratok adatainak felvitelére, tárolására, számadatok érkeztetésére alkalmas, a hozzájuk tartozó példány- és kötetinformációkkal együtt. A kötetek létrehozhatók a számadatokból és retrospektíven is. Készíthető rendelés-támogató lista is.

4. Cikk feldolgozás

Helytörténeti adatok tárolására, sajtófigyelés megvalósítására készült program. Segítségével helyi érdekű, illetve tudományos folyóiratok cikkei, tudományos dolgozatok is feltárhatók.

Lehetőség van a cikk adatainak tárolására, annotálásra, szerzői adatbázis építésére, tárgyszórendszer kialakítására, illetve a teljes cikk bevitelére.

Írányított kereséssel, illetve szövegelfordulás kereséssel, találati halmaz képzéssel található meg a feldolgozott cikkek. A tárgyszó szerinti kereséskor a tárgyszavak hierarchiáját is figyelembe vesszük.

5. Beszerzés, leltározás

A modul feladata a beszerzés és állományba vétel számítógépes támogatása: rendelés, nyilvántartás, számla adatainak egyeztetése, tárolása, leltőhelyre irányítás, katalógusba történő illesztés, egyedi leltárkönyv nyomtatás.

A rendszer képes a különböző állománygyarapítási keretek kezelésére. Támogatja az állományasztás végrehajtását is.

Adatátvételt biztosít az Interneten letöltött KELLO rendelési állományból.

6. Lekérdező modul

Lehetővé teszi, hogy az olvasók írásjog nélkül kereshessenek a katalógusban. Lehetőség van irányított keresésre, találati halmaz képzésre összetett feltételekkel. Keresni lehet címre, címléírásra, szerzői adatokra, tárgyszóra, leíró mezőben tárolt adatokra.

Terveink:

- Interneten használható lekérdező modul készítése;
- letöltött KELLO címléírás átvétele;
- MNB adatbázissal történő adatkapcsolat megteremtése;
- a program továbbfejlesztése az összes könyvtári munkafolyamat támogatására;
- kép- és hang bevitelét és megjelenítését támogató platformon történő fejlesztés.

Referencia helyek

Agrártudományi Egyetem, Központi Könyvtár, Debrecen – Bessenyei György Tanárképző Főiskola Központi Könyvtára, Nyíregyháza – Eötvös Lóránd Tudományegyetem Tanárképző Főiskola Könyvtára, Budapest – Mórícz Zsigmond Megyei és Városi Könyvtár, Nyíregyháza – Országos Idegennyelvű Könyvtár, Budapest

SR LIB Informatikai Bt. Debrecen, Akadémia u. 1161.

Tel.: (20) 424-146, (20) 424-147